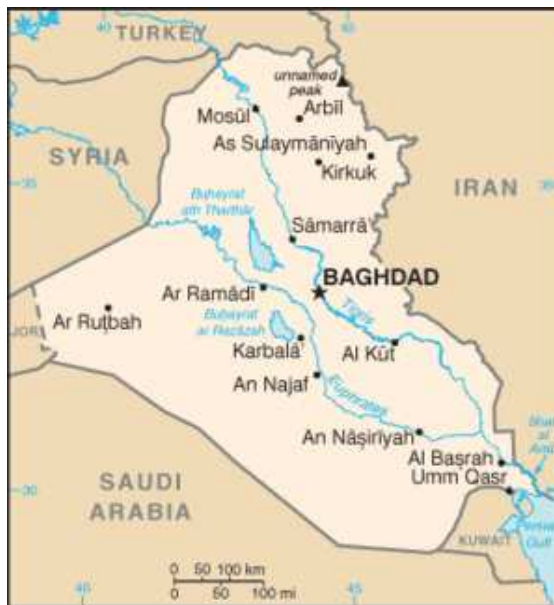

IRAK

ORSZÁGINFORMÁCIÓS ÖSSZEFOGLALÓ

I. Biztonsági helyzet Irakban¹

2007 második felétől az ország biztonsági állapota nagymértékben javult, azonban a hadsereget, rendőrséget és polgári lakosságot ért támadások továbbra is folytatódnak. A 2008-as év folyamán az Iraki Biztonsági Erők (ISF), valamint az „Irak fiai”² elnevezésű szunnita erők folytatták a lázadók és terroristák elleni harcot, melynek eredményeképp az iraki Al-Kaida és a szunnita lázadók befolyása csökkent. A belügyminisztérium, illetve a védelmi minisztérium tovább növelte az rendvédelmi erők számát. Ez hozzájárult az erőszak mértékének csökkenéséhez, valamint a kormányzati ellenőrzés megszilárdításához a korábban síita különleges erők, illetve más szélsőséges csoportok által uralt területeken.

Bár az ország helyzete biztonsági szempontból jelentősen javult, **az országban uralkodó erőszak, korrupció, hadseregen belüli szervezeti-működési zavarok továbbra is gátolják a kormányt az emberi jogok hatékony védelmében.** Bár a terrorista szervezetek befolyása 2007 óta jelentős mértékben csökkent, **az Al-Kaida és más szélsőséges csoportok továbbra is támadásokat intéznek síita és szunnita csoportok ellen,** felerősítve ezzel a vallási csoportok között meglévő ellentéteket és aláásva a kormány jogrend megtartására irányuló törekvéseit. Ezen kívül a síita fegyveres csoportok egymás ellen, illetve a kormányzati erők ellen – a kilenc déli tartomány, elsősorban Baszra tartomány feletti ellenőrzés megszerzésére – irányuló harca is kiéleződött.³

A javuló, de továbbra sem megfelelő biztonsági helyzet és az emberi jogsértések széleskörű előfordulása miatt nem meglepő, hogy **az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság (UNHCR) 2009 júniusában kiadott közleményében továbbra sem javasolta az Irakba történő szervezett visszatérést.**⁴

II. Különösen veszélyeztetett csoportok⁵

Irakban az egyes társadalmi csoportok ellen irányuló erőszakos cselekmények mögött húzódó okok rendkívül összetettek és gyakran összefonódnak. Az üldöztetés veszélye egyrésztől fakadhat az adott személynek a hatalmon lévő politikai berendezkedéssel, illetve a Szaddam-rezsimmel, valamint a korábban hatalmon levő Ba'ath politikai pártalakulattal fennálló, illetve a külföldi megszálló erökhöz, illetve a rendvédelmi erökhöz fűződő viszonyából. Továbbá folyamatos feszültségek forrását képezik az országban fennálló síita-szunnita vallási és politikai ellentétek. A nyugati „hitetlen” eszmékkel vagy a külföldiekkel való bárminemű kapcsolat, legyen az segélyszervezet munkájában való közreműködés vagy külföldi cégekkel fennálló munkaviszony, ugyancsak megalapozhatja az erőszakot. Ezen túlmenően az iraki társadalomban a nőket széleskörű üldöztetés fenyegeti különösen valós vagy vélt politikai, vallási és társadalmi szerepvállalásuk miatt. Továbbá jelentős a különböző vallási kisebbségek ellen elkövetett erőszak is. Gyakran nehéz feltárni a támadás valódi indítékát, hiszen az adott személy egyszerre több veszélyeztetett csoportoz is tartozik.

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága 2009 áprilisában kiadott iránymutatásában az alábbi főbb csoportokat minősíti különösen veszélyeztetett csoportoknak.

¹ UNHCR Eligibility Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Iraqi Asylum-seekers, April 2009, Chapter VI. Recent Security Developments in Iraq; <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/49f569cf2.pdf> és UK Border Agency, Country of Origin Information Report, 12 January 2009, <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/496cad382.pdf>

² Az ún. „Irak fiai” erők törzsi tanácsokból (arabul szahwat), illetve korábbi szunnita lázadókból áll, akik 2006 végétől az Al-Kaida ellen fordultak.

³ UK Border Agency, Country of Origin Information Report, 12 January 2009, fent (1) és UNHCR Eligibility Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Iraqi Asylum-seekers, fent (1);

⁴ UNHCR, Briefing paper, Iraq humanitarian effort needs ongoing support; <http://www.unhcr.org/news/NEWS/4a250c4d2.html>, 2009. június 2.

⁵ UNHCR Eligibility Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Iraqi Asylum-seekers, fent (1), Chapter VIII, Groups at risk; ld. még Human Rights Watch, World Report, Afghanistan, 14 January 2009; <http://www.unhcr.org/refworld/publisher,HRW,,AFG,49705faf5a,0.html>

II.1. A hatalmi versenyben résztvevő politikai pártok tagjai

Az ország középső és déli tartományaiban, az egyes politikai pártok, valamint fegyveres csoportok között folyamatosan dúló hatalmi harcok eredménye a megfélemlítés, politikai indíttatású letartóztatások, megkülönböztető közigazgatási eljárások, politikai ellenfelek elleni merényletek.

II.2. Az iraki kormány tagjai, valamint a jelenlegi kormánnyal, államapparátussal, illetve annak intézményeivel kapcsolatba hozott személyek

Különbéle fegyveres csoportok, mint az Al-Kaida vagy a síita milíciák felelősek e személyek elleni merényletek elkövetéséért, az okok rendkívül eltérőek. Egyes támadások az iraki kormány hatalmának felszámolására irányulnak, míg más merényleteket kormánytagok meghatározott politikai párttagsága miatt követnek el. Az Iraki Biztonsági Erők tagjai ugyancsak merényletek fő célpontjai; 2003 óta 8 916 személy vált merényletek áldozatává.

II.3. Fegyveres csoportokkal, illetve politikai csoportokkal szembeszegülő iraki személyek

A fegyveres, illetve politikai csoportokat nyíltan bíráló személyeket megfélemlítés, emberrablás, valamint emberölés veszélye fenyegeti. Különösen veszélyeztetett csoportok ezen belül is: a törzsi/vallási vezetők, újságírók, emberi jogi aktivisták.⁶

II.4. Az ellenzéki fegyveres csoportok tagjai (illetve tagjainak vélt személyek)

Az ország középső és déli tartományaiban az Iraki Biztonsági Erők célpontjai a szunnita lázadó csoportok, úgymint az Al-Kaida, az Anszar Al-Szunna, továbbá a síita milícia tagjai. A gyanúsítottakat gyakran huzamosan, vádemelés és a külvilággal való kapcsolattartás lehetősége nélkül tartják fogva és rutinszerűen alkalmaznak kínzást a beismerő vallomás kicsikarására.

II.5. A külföldi csapatokkal kapcsolatba hozott személyek

A külföldi csapatok által alkalmazott, illetve azzal kapcsolatba hozott civil személyek, továbbá külföldi érdekeltségű cégeknél dolgozó személyek merényletek célpontjai. Azokban a tartományokban, ahol az Al-Kaida, valamint más szélsőséges csoportok jelen vannak, e veszélyeztetett csoportok esetében nagyobb a kockázat veszélye. 2003 óta több mint 300 tolmács vesztette életét merényletben.

II.6. Az „Irak fiai” csoportok vezetői és tagjai

Az ún. „Irak fiai” csoportok a szunnita milíciák ellen fordultak, így azok a szunnita lázadó csoportok szemében hazaárulónak minősülnek, akik szisztematikus támadást hirdettek ellenük. A veszélyeztetett csoportba tartoznak a családtagok is.

II.7. Vallási és etnikai csoportok tagjai

A különféle vallási és etnikai csoportok, úgymint keresztények, jezidiek, türkmének, sabakok, kakái vallásúak, mandeusok, bahájak és zsidók gyakran súlyos diszkrimináció, emberi jogi jogsértés, emberrablás, nemi erőszak és emberölés áldozatai. A korábbi rezsim bukását követően ezek a csoportok különösen nagy veszélybe kerültek tekintve, hogy nem rendelkeznek kiterjedt politikai és törzsi kötelékekkel. Ezen kívül a síita és szunnita arabok között folyó vallási háború, bár nagymértékben csökkent, továbbra is jelen van.⁷

II.8. Meghatározott szakterületen dolgozó személyek/szakképzettséggel rendelkező személyek

A szélsőséges csoportok támadásának legfőbb célpontjai a meghatározott szakterületen dolgozó vagy szakképzettséggel rendelkező személyek, mint az orvosok, bírák és ügyvédek, tudományos kutatók, művészek. Az ellenük elkövetett erőszak különböző indíttatásból – például politikai meggyőződés, vallási vagy etnikai hovatartozás, társadalmi állás – eredhet. Az elkövetett erőszakos cselekmények nagy része büntetlen marad, az elkövetők után nem nyomoznak.

II.9. Újságírók és más médiában dolgozó személyek

Az e csoportba tartozó személyeket etnikai/vallási hovatartozásuk, illetve politikai meggyőződésük miatt fenyeget üldöztetés. Tekintve, hogy a politikai pártok vagy vallási csoportok által irányított iraki hír- és televízió-csatornák elfogultak, az újságírókat és más médiában dolgozó személyeket gyakran meghatározott politikai-vallási nézettel

⁶ Például 2009. március 10-én, a szunnita és síita törzsi vezetők között létrejött egyeztetési találkozó alkalmával legalább 33 személy meghalt és több mint 50 megsebesült, amikor egy öngyilkos bomba robbant Abu Ghraib piacán, Nyugat-Bagdadban.

⁷ Az ún. vitatott területeken – mint Ninive, Kirkuk tartományok – élő kisebbségi csoportok, mint a keresztények, jezidiek és sabakok a türkmének, arabok és kurdok közötti hatalmi összecsapások középpontjában vannak. Az ENSZ Főtitkár az e tartományok demográfiai összetételének megváltoztatására irányuló törekvések feletti komoly aggályát fejezte ki. Kiemelte továbbá azt is, hogy a kisebbségi csoportok gyakran arra kényszerülnek, hogy kurd vagy arab etnikai csoportokhoz tartozónak vallják magukat annak érdekében, hogy az oktatáshoz, illetve egészségügyi ellátáshoz hozzáférjenek.

azonosítják. Bár az ország biztonsági helyzete nagymértékben javult, az újságírók elleni – leggyakrabban fegyveres csoportok általi – támadások változatlanok maradtak.⁸

II.10. Az ENSZ és civil szervezetek munkatársai, emberi jogi aktivisták

A humanitárius és emberi jogi szervezetek dolgozói, valamint családjaik 2003 óta szélsőséges fegyveres csoportok folyamatos üldözésnek áldozatai a külföldi haderőkkel és az iraki kormánnyal fennálló valós vagy vélt együttműködés, valamint a nyugati eszmék követése miatt. Az ENSZ létesítmények nagyrészt a külföldi haderők védelmére szorulnak, mellyel csak még inkább az ellenséges „megszállók” színében tetszelegnek.

II.11. Az iszlámmal nem összeegyeztethető viselkedéssel vádolt személyek

Irak jórészt törzsi alapú társadalom, melyben az egyén társadalmi szabadságát korlátozza a család „becsülete”, valamint a különféle törzsi és vallási szokások. Különösen igaz ez a nők és gyermekek helyzetére, akiket üldöztetés veszélye fenyeget állítólagos erkölcstelen viselkedésük, öltözködésük miatt. 2003 óta a szunnita és síita szélsőséges csoportok által uralt területeken élő lakosság egyre növekvő mértékben kényszerült a szigorú iszlám szabályok betartására, a szabályokat be nem tartó személyekre megfélemlítés, akár halál is várhat.

II.12. Szexuális irányság: leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek

A homoszexualitás az iszlám vallás megsértésének számít. 2003 óta az Irakban élő leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek rendszeres üldözés áldozatai. Gyakori továbbá a család által elkövetett erőszak is. E személyek sem családjuktól, sem pedig az iraki hatóságoktól nem várhatnak segítséget; a velük szemben elkövetett erőszakos cselekmények büntetlenül maradnak.

II. 13. Nők és gyermekek⁹

Irakban leginkább a hagyományos társadalmi elvárásokat elutasító nők esnek a különféle lázadó csoportok, iszlám szélsőséges csoportok, saját családjuk általi megfélemlítés, támadások és gyilkosságok áldozatává. A különösen veszélyeztetett csoportok a női politikusok, szakképzett nők, aktivisták, illetve a társadalmi, vallási szokásokat, valamint a szigorú öltözködési szabályokat megszegő nők. A nők ellen elkövetett ún. becsületgyilkosságok, azok széleskörű társadalmi elfogadása miatt, nagyrészt büntetlenül maradnak. Így a nők és gyermekek a társadalmi kiközösítéstől tartva, vonakodnak jelteni a szexuális bántalmazásokat. Fentiekén túl a nőket társadalmi szokásokon alapuló erőszak is fenyegeti, például korai kényszerházasság és, leginkább a kurdisztáni területeken, a női nemiszervcsonkítás. Azok az elvált, illetve özvegy nők számítanak a leginkább veszélyeztetett csoportokba tartozóknak, akik nem rendelkeznek családi vagy törzsi kötelékekkel. Ezen kívül tendencia, hogy a fegyveres csoportok kihasználják a nők és gyermekek sebezhető társadalmi helyzetét és felhasználják őket öngyilkos merényletek elkövetéséhez.

III. Az iraki menedékkérők Európában¹⁰

2008-ban világösszesítésben **a legtöbb menedékkérő még mindig iraki állampolgár volt.** Az év során mintegy 40 500 új menedékjogi kérelmet nyújtott be iraki állampolgár, mely durván 10%-os csökkenést jelent az előző évhez képest. A legtöbb kérelmet Törökországban (ahol nem a török hatóság, hanem az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság bírálja el), Németországban, Svédországban, Hollandiában, Norvégiában, az Egyesült Királyságban és Görögországban nyújtották be.

2008-ban menekültstátuszt vagy kiegészítő védelmet kapott az iraki menedékkérők 100%-a Finnországban, 91%-a Németországban, 83%-a Franciaországban, 80%-a Ausztriában, 77%-a Magyarországon és 67%-a Hollandiában. Kivételes a görög gyakorlat, ahol az elismerési arány 0% (a görög menekültügyi rendszer elégtelen működését jelezve). Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság 2008-ban a Törökországban benyújtott iraki menedékkérelmek 99,6%-ában menekültként ismerte el a kérelmezőt. Az iraki menedékkérők esetében tehát **kimagaslóan magas azok aránya, akiket menekültstátuszban vagy kiegészítő védelemben részesítenek az európai államok,** és a legtöbb esetben azokat sem küldik vissza Irakba, akik egyik státuszt sem szerzik meg (például egyfajta korlátozott humanitárius védelmet kapnak)¹¹. Ez egyértelműen mutatja, hogy **az Európában védelemért folyamodó iraki állampolgárok túlnyomó része jogosult nemzetközi védelemre.**

⁸ Az északi kurd tartományokban a kurd nemzeti hatóság 2008 szeptemberében új törvényt vezetett be az újságírók védelmére, amely rágalmozással kapcsolatos ügyekben eltörölte a börtönbüntetések kiszabását és előirányozta a kiszabható pénzbüntetések mértékének csökkentését. Azonban a törvény továbbra is lehetővé teszi a magas pénzbüntetések kiszabását, illetve az újságírók megjelentetésének megtiltását.

⁹ Lásd még: Amnesty International: Trapped by violence: Women in Iraq, March 2009;

<http://www.amnesty.org/en/library/asset/MDE14/005/2009/en/e6cda898-fa16-4944-af74-f3efc0cf6a4d/mde140052009en.pdf>

¹⁰ Forrás: UNHCR Asylum levels and trends in industrialized countries, 2008; 2009 március 24.; A dokumentum elérhető: <http://www.unhcr.org/statistics/STATISTICS/49c796572.pdf> - az adatok a többfokú eljárás különböző adatainak összeadásával készültek, így némi torzítás elképzelhető, ami viszont nagyságrendileg nem befolyásolja az összehasonlításra szolgáló adatokat

¹¹ Magyarországon például befogadottak lesznek